

در سواحل گنگا

رمانی بر پایه‌ی زندگانی
میرمعانی عبدالقادر بیدل دهلوی

ترجمه‌ی آسما الله - حبیب

پرنیان خیال

تهران ۱۳۹۴

سرشناسه: حبیب، اسدالله، ۱۳۲۰ -
 عنوان و نام پدیدآور: در سواحل گنگا: رمانی پربایه‌ی زندگانی ابوالمعانی عبدالقادر بیدل دهلوی / اسدالله حبیب.
 مشخصات نشر: تهران: پریشان خیال، ۱۳۹۴.
 مشخصات ظاهری: [۱۰]، ۲۲۳ ص؛ ۲۱/۵×۱۴/۵ س. م
 شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۵۴۴۸-۸-۲
 وضعیت فهرست نویسی: فیبا
 ادداشت: واژه‌نامه
 نوع: ن. دل دهلوی، عبدالقادر بن عبدالخالق، ۱۰۵۴ - ۱۱۳۳ ق. - داستان
 موضوع: داستان‌های فارسی - قرن ۱۴
 رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۴ ۸۴۴۴/ب/۱ PIR
 رده‌بندی دیوید: ۸۴۳/۶۲
 شماره کتاب‌سازی: ۴۰۶۷۱

پریشان خیال

تهران، فلکه دوم صادقیه، اعتمادیان، ک ۱۹
 تلفن: ۰۹۱۲۱۷۵۰۹۴۱ - ۰۹۳۰۶۴۱۷۲۳۰ - ۴۴۹۵۴۹۸۳
www.parneyankheyal.com

در سواحل گنگا

دکتر اسدالله حبیب

چاپ اول

۱۰۰۰ نسخه

۱۳۹۴

طرح جلد: تمثال بیدل اثر استاد ارغوان خاتمی
 مدیر هنری: مهدی شیخ‌الاسلامی
 چاپ: نسیم

حق چاپ محفوظ است

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۵۴۴۸-۸-۲

ISBN: 978-600-95448-8-2

فهرست

سخن ناشر

چون موج کارنامه دریا نوشته ایم

۱۳ بخش یکم

۴۳ بخش دوم

۸۱ بخش سوم

۱۱۵ بخش چهارم

۱۴۵ بخش پنجم

۱۶۵ بخش ششم

۱۸۱ بخش هفتم

۱۹۹ بخش هشتم

۲۰۹ واژه نامه و فهرست اعلام و اماکن

| طرح جلد آثار صائب پژوهی و بیدل شناسی منتشره از سوی انتشارات پرنیان خیال، مزین به تمثال های صائب و نیز بیدل دهلوی اثر خیال و قلم نقاشی استاد ارغوان خاتمی هنرمند و نقاش معاصر است که بی هیچ چشمداشت مادی به علاقه مندان شعر و ادب فارسی ایران و جهان پیشکش کرده اند. بی گمان انتشارات پرنیان خیال قدر دانی محبت بی دریغ ایشان هست و خواهد بود. |

مخبر ناشر

ادبیات سبک هندی یکی از پربارترین دوره‌های ادب فارسی است که شوربختانه در سایه‌ی بی‌مهری ادبیات غرب، پژوهشگران و آموزگاران شعر و ادب فارسی ایران، چنانکه باید و در حد شایستگی، بی‌تردیدش مورد مطالعه و شناخت واقع نشده‌است. در تمام دوران تحصیلات دانش‌آموزی، دانشگاهی، حتی در رشته‌ی تخصصی زبان و ادبیات فارسی، کمترین سهم ممکن به شناسایی شاعران بزرگ و نوابغ هنری سبک موسوم به هندی داده شده‌است. شاعران راجمنندی چون صائب تبریزی، طالب آملی، عرفی شیرازی، نظیری نیشابوری، دایم کاشانی، بیدل دهلوی و ... که هریک در دوران خویش از مفاخر ادبیات فارسی، در جستجوی به‌ناواری از دورترین سرزمین‌های شبه قاره و آسیای صغیر گرفته، تا متصرفات و استعمانی و حتی دورتر در بعضی کشورهای اروپایی آن روزگار بوده‌اند.

انتشارات «پرریان خیال» ضمن ارج نهادن به خدمات شایسته‌ی پیشگامان عرصه‌ی شناخت و احیای دوران پربرکت ادب فارسی در عصر پرشکوه صفوی و شعر و ادب سبک هندی، رسالت خود دانسته‌است که به شکلی تخصصی، به انتشار آثار

پژوهندگان این عرصه بپردازد. باشد که بتواند گامی کوچک در راه تحقیق این هدف بزرگ بردارد.

در این راستا بختیار بوده‌ایم که در نخستین گام توانسته‌ایم نشر آثار ارجمند استاد «دکتر اسدالله حبیب» بیدل‌شناس برجسته‌ی معاصر را بر عهده بگیریم و بدین وسیله خود را وامدارِ مهربانی و بزرگواری این ادیب و شاعر فرهیخته می‌دانیم. دکتر حبیب، سال‌های بسیاری از عمرِ پربرکت خود را در شناخت «میرزا عبدالقادر بیدل دهلوی»، شاعرِ فخر و بی‌مانندِ ادبِ فارسی در هندوستان و آثارِ ارجمندِ نظم و نثرِ او صرف کرده و به تحقیق از سبب‌ها و حینظرانِ بیدل‌شناسی معاصر است.

رمان «در سواحل گنگا» که به بی‌بی‌زی زندگانی عبدالقادر بیدل دهلوی، شاعر بزرگ فارسی‌گوی در قرن دوازدهم را به تصویر می‌شد، یکی از زیباترین و خواندنی‌ترین متون داستانی تاریخی است که در کنار بهره‌بردن از انواع تکنیک‌های نو و آزموده‌ی روایت، تلاش می‌کند تا زندگی پرفراز و نشیبِ حتمی هنری بیدل را در بسترِ وقایع تاریخی قرن دوازدهم در شبه قاره، با وفاداری به اسناد تاریخی به تصویر بکشد. استاد حبیب در پاسخ به درخواست انتشارات پرینیان خیال، با استکار و بزرگواری بی‌نظیر، واژه‌نامه و فهرست اعلام و اماکنی نیز بر این کتاب افزوده که بی‌گمان موجب بهره‌مندی بیشتر خوانندگان می‌شود و شایان سپاسگزاری است.

همزمان با انتشار این کتاب، دو اثر دیگر نیز از استاد دکتر اسدالله حبیب در زمینه‌ی بیدل‌شناسی، با عناوین «انسان در نگارستان شعر بیدل» و «بیدل و چهار عنصر» توسط انتشارات پرینیان خیال در دست انتشار است که کتاب نخست، اثری است توصیفی تحلیلی درباره‌ی جایگاه انسان در اجتماع، تاریخ و به‌واقع در باورهای

عارفانه‌ی بیدل، و کتاب دوم به بررسی کتاب منشور «چهار عنصر» اختصاص دارد که در واقع زیست‌نامه‌ی خودنوشتِ بیدل است.

ذکر این نکته لازم است که در ویراستاری این اثر، کوشیده‌ایم کمترین دگرگونی در انشای استاد حبیب صورت‌پذیرد که گاه به ویژگی‌های طبیعی زبان فارسی دری رایج در افغانستان نزدیک شده‌است. امید که این رویکرد، لطف سخن ایشان را برای خواننده‌ی ایرانی و فارسی‌زبانان دیگر دوچندان کند.

دکتر محمدعلی شیوا - زمستان ۱۳۹۴

چون مرج کارنامه‌ی دریا نوشته‌ایم

در ژرف کاوی‌ها، شعر بساعران، خواه‌مخواه نگرش به زیست‌نامه‌ها نیز، گره‌گشایی‌هایی دارد. سبزه‌های درازی که با کلام آبدار و بسته‌ی بیدل همدم و همراز بودم، گاهگاهی در سیر سرهای پتند و لاهور و دهلی نیز نقش قدم‌های او را می‌شمردم. بیش از سی سال عمرم به همین منوال، سپری شد. فرایند ذهنی آن بیش از سی سال جغرافیای تاریخی بود که شعر و زندگی بدل در آن می‌آمیخت. شعری که زندگی بود و زندگی‌ای که شعر بود.

در کوهستان‌های نفسگیر سرود و سرایش و کوچه‌های نایب‌ها و تلخ‌کامی‌های عبدالقادر بیدل، که بیشتر در سواحل گنگامی گذشت، ابویه، ده‌ها خاطره‌ها و امیدها و بیم‌ها در دل و دماغ من فراهم آمده بود که نمی‌توانستم بی‌دوران با خود و برای خود نگاه دارم. همان شد که رمان تاریخی زندگی بیدل را نوشتم و به انتشار سپردم. در این رمان، که آمیزش رخدادهای پرفراز و فرود زندگی شاعر با جزر و مد و فوران‌ها و تلاطم هنر شاعری‌اش چنانکه بوده نگارش یافته‌است، آزادی‌های خامه‌ی نگارنده بسی ناچیز و فرو گذاشتنی است.

«درسواحل گنگا» را بسیاری با اشک و لبخند خواندند و به نویسنده پیام‌ها فرستادند که همه را از برکت روحانیت بیدل می‌پندارم.

خوشبختانه جناب آقای دکتر محمدعلی شیخ‌الاسلامی متخلص به «شیوا»، که از دلبستگان سبک هندی و شاعر شیواپیان و دست‌والای «انتشارات پرنیان خیال» اند نیز خواستند تا داستان زندگی بیدل را به خوانندگان ایرانی ارمغان کنند. جناب دکتر حمزه علی شیوا، پژوهش‌هایی هم در گشایش رمز و راز سبک هندی انجام داده‌اند که همواره برتر دید فراخ‌راهی به سوی نام و کلام بیدل گشاده‌است.

بدین‌باوره ده خواصدهی عزیز ایرانی که از وادی‌های ده‌ها رمان و داستان گذشته‌است، با داستان‌های «درسواحل گنگا» وارد می‌شود که اگر از سویی با بیدل دریادل، یک لاف‌بازی که سال‌ها راه سیر و سفر سپری کرد، همراهی می‌کند و در دهلی‌همنشین گوشه‌ای خلوت می‌شود و به صدای رسای شعرخوانی‌اش گوش می‌دهد، ستایش‌ها و تهنیت‌ها به نویسنده‌ای این برگ‌ها را نیز می‌پذیرد. نوشتن با توانمندی بماناد!

هامبورگ، اکتبر ۲۰۱۵

کتراسدالله حبیب